

Sygn. akt I C 656/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 czerwca 2013 r.

Sąd Okręgowy w Lublinie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Jolanta Szymanowska

Protokolant Ewa Maj

po rozpoznaniu w dniu 26 czerwca 2013 r. w Lublinie na rozprawie sprawy

z powództwa: I. Ś., T. Ś. (1), M. Ś. (1), K. Ś. (1) i P. Ś. (1)

przeciwko: (...) Spółka Akcyjna w W. Oddział Okręgowy w L.

o zapłatę

I. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej w W. Oddział Okręgowy w L. na rzecz I. Ś. kwotę 80.000,00 (osiemdziesiąt tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty 30.000 (trzydzieści tysięcy) złotych od dnia 23 sierpnia 2007 r. do dnia zapłaty i od kwoty 50.000,00 (pięćdziesiąt tysięcy) złotych od dnia 27 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty;

II. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej w W. Oddział Okręgowy w L. na rzecz T. Ś. (1) kwotę 80.000,00 (osiemdziesiąt tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty 30.000 (trzydzieści tysięcy) złotych od dnia 23 sierpnia 2007 r. do dnia zapłaty i od kwoty 50.000,00 (pięćdziesiąt tysięcy) złotych od dnia 27 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty;

III. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej w W. Oddział Okręgowy w L. na rzecz K. Ś. (1) kwotę 40.000,00 (czterdzieści tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty 15.000 (piętnaście tysięcy) złotych od dnia 23 maja 2008 r. do dnia zapłaty i od kwoty 25.000,00 (dwadzieścia pięć tysięcy) złotych od dnia 27 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty;

IV. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej w W. Oddział Okręgowy w L. na rzecz M. Ś. (1) kwotę 40.000,00 (czterdzieści tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty 15.000 (piętnaście tysięcy) złotych od dnia 23 maja 2008 r. do dnia zapłaty i od kwoty 25.000,00 (dwadzieścia pięć tysięcy) złotych od dnia 27 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty;

V. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej w W. Oddział Okręgowy w L. na rzecz P. Ś. (1) kwotę 45.000,00 (czterdzieści pięć tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty 10.000 (dziesięć tysięcy) złotych od dnia 23 maja 2008 r. do dnia zapłaty i od kwoty 35.000,00 (trzydzieści pięć tysięcy) złotych od dnia 27 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty;

VI. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej w W. Oddział Okręgowy w L. na rzecz K. Ś. (1) kwotę 40.000,00 (czterdzieści tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 24 sierpnia 2007 r. do dnia zapłaty;

VII. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej w W. Oddział Okręgowy w L. na rzecz M. Ś. (1) kwotę 35.000,00 (trzydzieści pięć tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 24 sierpnia 2007 r. do dnia zapłaty;

VIII. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej w W. Oddział Okręgowy w L. na rzecz P. Ś. (1) kwotę 20.000,00 (dwadzieścia tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 10 października 2008 r. do dnia zapłaty;

IX. oddala powództwo w pozostałej części;

X. znosi pomiędzy stronami wzajemnie koszty;

XI. nakazuje pobrać od (...) Spółki Akcyjnej w W. Oddział Okręgowy w L. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Lublinie kwotę 17.583,70 złotych (siedemnaście tysięcy pięćset osiemdziesiąt trzy złote i siedemdziesiąt groszy) tytułem nie uiszczonych kosztów sądowych;

XII. przejmuje na rachunek Skarbu Państwa pozostałe nie uiszczone koszty sądowe.

Sygn. akt I C 656/09

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 11 września 2009 roku (data wpływu) skierowanym przeciwko (...) Spółce Akcyjnej Oddziałowi w L. powodowie I. i T. małżonkowie Ś. w imieniu własnym oraz małoletnich dzieci K. Ś. (1), M. Ś. (1) i P. Ś. (2), reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika wnieśli o zasądzenie od pozwanego:

- na rzecz K. Ś. (2) kwoty 76.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 24.08.2007 roku do dnia zapłaty oraz kwoty 30.000,00 zł tytułem stosownego odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w związku ze śmiercią siostry M. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 23.05.2008 roku do dnia zapłaty

- na rzecz M. Ś. (1) kwoty 65.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 24.08.2007 roku do dnia zapłaty oraz kwoty 30.000,00 zł tytułem stosownego odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w związku ze śmiercią siostry M. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 23.05.2008 roku do dnia zapłaty

- na rzecz P. Ś. (1) kwoty 27.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 10.10.2008 roku do dnia zapłaty oraz kwoty 20.000,00 zł tytułem stosownego odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w związku ze śmiercią siostry M. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 23.05.2008 roku do dnia zapłaty

- na rzecz I. Ś. kwoty 60.000,00 zł tytułem stosownego odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w związku ze śmiercią córki M. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 23.08.2007 roku do dnia zapłaty;

- na rzecz T. Ś. (1) kwoty 60.000,00 zł tytułem stosownego odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w związku ze śmiercią córki M. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 23.08.2007 roku do dnia zapłaty;

- na rzecz powodów I. i T. małżonkowie Ś. kwoty 3.800,00 zł tytułem zwrotu kosztów ekspertyz medycznych wywołanych w sprawie K., M., I. i T. Ś. (1) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;

- nadto na podstawie art. 189 k.p.c. o ustalenie odpowiedzialności pozwanego za skutki wypadku mogące powstać w przyszłości.

W uzasadnieniu pozwu wskazano, iż w dniu 18 września 2005 roku w miejscowości S. doszło do tragicznego wypadku, którego sprawcą okazał się kierujący zespołem pojazdów A. D., który skazany został wyrokiem Sądu Rejonowego w Kraśniku na karę 2 lata pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem na 5 lat, karę grzywny w wymiarze 1.500,00 zł oraz zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres 2 lat. W wyniku tego wypadku powódki M., K. i P. Ś. (1) doznały obrażeń ciała, natomiast M. Ś. pomimo udzielonej pomocy medycznej i leczenia zmarła w dniu 16.10.2005 r.

Podano, iż K. Ś. (1) doznała ciężkiego urazu czaszkowo-mózgowego ze stłuczeniem mózgu ze zmianami w CUN, anizokorii na skutek urazu głowy, padaczki i tików w postaci wstrząsania głową, mrużenia oczu i mimowolnego zaciskania dłoni w przebiegu encefalopatii pourazowej oraz zaburzeń stresowych pourazowych z objawami lękowo-

depresyjnymi. Powódka K. Ś. (1) przez swego przedstawiciela ustawowego wystąpiła z roszczeniem do ubezpieczyciela o wypłatę zadośćuczynienia w wysokości 90.000,00 zł oraz o zwrot poniesionych kosztów leczenia. W odpowiedzi pozwany przyznał powódce zadośćuczynienie w kwocie 14.000,00 zł oraz zwrócił koszty leczenia w kwocie 2.009,24 zł. Podniesiono, iż powódka do dnia dzisiejszego odczuwa negatywne skutki wypadku, uciążliwe bóle i zawroty głowy utrudniają jej prawidłowe funkcjonowanie. Niezmiernie destrukcyjnym skutkiem wypadku jest również lęk przed wystąpieniem napadu padaczkowego w czasie spotkań z rówieśnikami.

W dalszej kolejności wskazano, iż M. Ś. (1) na skutek uczestnictwa w wypadku doznała urazu głowy ze wstrząśnieniem mózgu, olbrzymim krwakiem podczepcowym w okolicy ciemieniowo-potylicznej po stronie prawej z odmą podskórną i pourazowym zespołem czynnościowym, rany ciętej głowy okolicy ciemieniowo-potylicznej prawej, encefalopatii pourazowej oraz zaburzeń stresowych pourazowych z objawami lekowo-depresyjnymi. Powódka wystąpiła z roszczeniem o wypłatę zadośćuczynienia w wysokości 80.000,00 zł oraz o zwrot poniesionych kosztów leczenia. W odpowiedzi pozwany przyznał powódce zadośćuczynienie w kwocie 15.000,00 zł oraz zwrócił koszty leczenia w kwocie 510,00 zł. Podniesiono, iż powódka do chwili obecnej wymaga leczenia i psychoterapii.

Z kolei P. Ś. (1) w wyniku wypadku komunikacyjnego doznała urazu głowy bez utraty przytomności, zaburzeń czynnościowych po urazie ciała, zaburzeń stresowych pourazowych oraz ogólnych potłuczeń ciała, otarć naskórka, zadrapań i siniaków. Powódka wystąpiła z roszczeniem o wypłatę zadośćuczynienia w wysokości 3.000,00 zł oraz o zwrot poniesionych kosztów leczenia w kwocie 220,00 zł. W odpowiedzi pozwany przyznał powódce zadośćuczynienie w kwocie 3.000,00 zł oraz zwrócił koszty leczenia w kwocie 220,00 zł.

Zaznaczono, iż zarówno w przypadku M., K., jak i P.Ś. problemy neuropsychologiczne związane z pamięcią, koncentracją utrzymują się do chwili obecnej, jedynie leczenie i terapia mogą podnieść w pewnym stopniu komfort życia. Wskazano, iż kwoty przyznane przez ubezpieczyciela są niewspółmiernie niskie i nieadekwatne do szkody, jakiej powódki doznały i nie mogą tym samym pełnić swej rekompensacyjnej funkcji.

W dalszej kolejności podniesiono, iż w opisanym wypadku brała udział także najmłodsza córka i siostra powodów M. Ś., która na skutek rozległych obrażeń zmarła w dniu 16.10.2005 roku po 29 dniach przebywania na Oddziale Intensywnej Terapii (...) Szpitala (...) w L.. Wskazali, iż wystąpili do pozwanego z roszczeniem o wypłatę stosownego odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej po śmierci córki i siostry w kwocie po 60.000,00 zł dla rodziców i po 50.000,00 zł dla siostr, w odpowiedzi pozwany zwrócił rodzicom jedynie koszty pogrzebu w kwocie 8.362,89 zł, odmówił zaś wypłaty odszkodowania. Uzasadniając przedmiotowe żądanie powodowie wskazali, iż w dniu wypadku M. miała niewiele ponad 3 lata, wiadomość o jej śmierci wstrząsnęła całą rodziną, w jednej chwili zawałił im się świat. Od tego tragicznego dnia powodowie I. i T.Ś. stali się zupełnie innymi ludźmi, unikają kontaktów z ludźmi. Natomiast małoletnie powódki bardzo tęsknią za siostrą, bardzo przeżyły jej śmierć do tego stopnia, że nie chcą o tym rozmawiać. Zarówno dzieci, jak i rodzice, odsunęli się od znajomych, przyjaciół i niemal całkowicie wycofali się z życia towarzyskiego, dzieci gorzej się uczą, mają trudności w szkole, trudniej im się rozwijać i poznawać świat. Wskazano, iż kwota stosownego odszkodowania z art. 446 § 3 k.c. wynosząca po 60.000,00 zł dla każdego z rodziców oraz po 30.000,00 zł dla K. i M. Ś. (1) oraz 20.000,00 zł dla P. Ś. (1) nie jest nadmierna i jest jak najbardziej uzasadniona. (pozew k. 2-7)

W odpowiedzi na pozew z dnia 24 listopada 2009 roku (data wpływu) pełnomocnik pozwanego wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych. Z ostrożności procesowej zakwestionowano żądanie zasadności żądania pozwu (odpowiedź na pozew k. 216-217).

W piśmie procesowym z dnia 9 grudnia 2009 roku pełnomocnik pozwanego ponownie oświadczył, iż nie uznaje powództwa i wniósł o jego oddalenie w całości i zasądzenie kosztów. Wskazał, iż pozwany już na etapie likwidacji szkody uznał co do zasady swoją odpowiedzialność gwarancyjną za szkodę wyrządzoną poszkodowanym powodom i wypłacił na ich rzecz stosowne sumy pieniężne adekwatne do rozmiaru doznanej krzywdy, doznanych fizycznych, jak i psychicznych cierpień, jednocześnie odmówił zapłaty odszkodowania z tytułu śmierci osoby bliskiej z uwagi

na brak dowodów świadczących o znacznym pogorszeniu się sytuacji życiowej powodów w związku ze śmiercią M. Ś.. Ustosunkowując się do żądania odszkodowania podniesiono, iż jest ono bezpodstawne, same bowiem cierpienia psychiczne nie mogą być podstawą dochodzenia roszczeń z art. 446 § 3 k.c., o ile nie pociągają za sobą jednoczesnej zmiany sytuacji materialnej powodów na znacznie gorszą. Pozwany zakwestionował także zasadność roszczenia o zapłatę kwoty 3.800,00 zł tytułem zwrotu poniesionych kosztów ekspertyz medycznych, wskazując, iż obowiązek zwrotu kosztów za wywołane ekspertyzy, o którym wspominał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 maja 2004 roku zawsze należy rozważać w kontekście okoliczności danej sprawy. Podał, iż w jego ocenie brak jest normalnego związku przyczynowego pomiędzy poniesieniem wydatków na ekspertyzy medyczne a wypadkiem. Dodał, iż poniesienie tych kosztów nie było obiektywnie uzasadnione i konieczne w kontekście ewentualnej szkody czy krzywdy będących jego następstwem. Odnosząc się do żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego za skutki wypadku, które mogą się ujawnić w przyszłości, pozwany podniósł, iż regulacja zawarta w art. 442¹ § 3 k.c. eliminuje niebezpieczeństwo upływu terminu przedawnienia wcześniej niż ta szkoda się ujawniła, a w związku z tym powodowie nie mają interesu prawnego w ustaleniu owej odpowiedzialności (pismo procesowe pełn. pozwanego k. 238-242).

W piśmie procesowym z dnia 30 kwietnia 2010 roku pełnomocnik pozwanego podtrzymał dotychczasowe stanowisko w sprawie, jednocześnie w razie uznania przez sąd zasadności żądania powodów na podstawie art. 446 § 3 k.c. wniósł o ustalenie, iż powódka I. Ś. przyczyniła się do powstania i rozmiaru szkody wyrządzonej powodom w następstwie wypadku drogowego w stopniu odpowiadającym 60%, powód T. Ś. (1) także w stopniu odpowiadającym 60 %, powódki M. i K. Ś. w stopniu odpowiadającym po 30% a powódka P. Ś. (1) w 40 %. Uzasadniając przedmiotowe żądanie pełnomocnik pozwanego wskazał, iż powodowie świadomie zignorowali przepis art. 63 ust. 1 ustawy prawo o ruchu drogowym, zgodnie z którym liczba przewożonych osób nie może przekroczyć liczby miejsc określonych w dowodzie rejestracyjnym co podyktowane jest względami bezpieczeństwa i troską o zdrowie przewożonych osób. Podano, iż szczególnie rodzice I. i T. Ś. (1) winni byli zapewnić dzieciom oraz sobie zgodną z przepisami i zasadami bezpieczeństwa podróż, a ich zachowanie wyczerpuje znamiona wykroczenia z przepisu art. 97 ustawy z dnia 20 maja 1971 roku kodeks wykroczeń w związku z przepisem art. 63 ust. 1 ustawy prawo o ruchu drogowym. Wskazano, iż zawinione zachowanie powodów I. i T. Ś. (1), jak również niezawinione tylko z uwagi na wiek powódki P. zachowanie, miało istotny wpływ na rozmiar szkody. Tym samym istnieje związek przyczynowy pomiędzy zachowaniem się poszkodowanych powodów, a rozmiarem doznanej szkody, który obejmuje zarówno zawinione, jak i niezawinione zachowanie się powodów (pismo procesowe pełn. pozwanego k. 260-265).

W piśmie procesowym z dnia 25 stycznia 2013 r. pełnomocnik powodów zmodyfikował powództwo w ten sposób, iż rozszerzył je dodatkowo o żądanie zasądzenia na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 23 i 24 § 1 k.c. zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią M. Ś.: na rzecz I. Ś. i T. Ś. (1) kwot po 100.000,00 zł wraz z odsetkami od dnia wyrokowania do dnia zapłaty, na rzecz K. Ś. (1) i M. Ś. (1) kwot po 50.000,00 zł wraz z odsetkami od dnia wyrokowania do dnia zapłaty oraz na rzecz P. Ś. (1) kwoty 70.000,00 zł wraz z odsetkami od dnia wyrokowania do dnia zapłaty. W uzasadnieniu powołano się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 roku III CZP 32/11, zgodnie, z którą Sąd może przyznać najbliższemu członkowi rodziny zmarłego zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. także wtedy, gdy śmierć nastąpiła przed dniem 3 sierpnia 2008 roku wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia (pismo procesowe pełn. powodów k. 598-603).

W odpowiedzi na powyższe pełnomocnik pozwanego wniósł o oddalenie powództwa również w tym zakresie, uznając, iż jest ono bezpodstawne. W pierwszej kolejności podniesiono, iż powodowie nie wykazali, na czym w tym konkretnym przypadku miałyby polegać krzywda, której powstanie jest warunkiem sine qua non powstania roszczenia o zadośćuczynienie, a wbrew stanowisku powodów nie sposób przyjąć, by śmierć członka rodziny skutkowałą automatycznie powstaniem krzywdy. Dodatkowo strona pozwana wskazała na brak podstaw prawnych do dochodzenia przez powodów zadośćuczynienia pieniężnego w związku z naruszeniem dobra osobistego na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. (pismo pełn. pozwanego k. 610-616).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 18 września 2005 roku w miejscowości S. miał miejsce wypadek drogowy, w którym uczestniczyła poruszająca się samochodem osobowym marki P. rodzina Ś. tj. I. i T. Ś. (1) oraz na tylnym siedzeniu samochodu ich dzieci M., K., P. i M.. M. Ś. znajdowała się w foteliku samochodowym, P. zaś nie miała zapiętych pasów bezpieczeństwa. W wyniku tego wypadku wszystkie dzieci doznały obrażeń ciała, a najpoważniejszych, skutkujących w konsekwencji śmiercią M. Ś. (dowód: zeznania powódki I. Ś. k. 244-244v w zw. z k. 630, zeznania powoda T. Ś. (1) k. 245 w zw. z k. 630).

Z kompleksowej opinii biegłych z zakresu medycyny sądowej oraz techniki samochodowej i ruchu drogowego wynika, że fakt niezapięcia w pas bezpieczeństwa P. Ś. (1), a tym samym jej swobodne poruszanie się w wyniku wypadku, nie miało istotnego wpływu na rozmiar i lokalizację obrażeń u pozostałych trojga pasażerów tylnego siedzenia. Różnica pomiędzy obrażeniami doznanymi przez M. Ś. a pozostałych uczestników wypadku wynikała z faktu uderzenia w tę część samochodu P., z którą sąsiadował bezpośrednio fotelik M. oraz z jej wieku (dowód z opinii biegłych z zakresu medycyny sądowej oraz techniki samochodowej i ruchu drogowego k. 437-464, opinia uzupełniająca k. 474-476).

Sprawcą wypadku okazał się kierujący samochodem ciężarowym marki V. o nr rej. (...) z naczepą o nr rej. (...) A. D.. Właściciel tego samochodu. posiadał ważną, w chwili krytycznego zdarzenia, polisę odpowiedzialności cywilnej, zawartą z pozwanym zakładem ubezpieczeń (okoliczność bezsporna).

Na skutek powyższego, wyrokiem Sądu Rejonowego w Kraśniku z dnia 5 lipca 2006 roku sygn. akt II K 1434/05 A. D. został uznany za winnego tego, że w dniu 18 września 2005 roku w S. woj. (...) nieumyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym w ten sposób, że kierując samochodem ciężarowym marki V. o nr rej. (...) z naczepą o nr rej. (...), jadąc od L. w kierunku K., nie zachował należytej staranności oraz bezpiecznej odległości od poprzedzającego go samochodu osobowego marki P. o nr rej. (...), kierowanego przez T. Ś. (1), nie dostosował techniki jazdy do sytuacji drogowej i podjął nieskuteczny, zbyt późny manewr obronny hamowania, a następnie po nieudanym manewrze hamowania podjął manewr omijania z lewej strony samochodu P., sygnalizującego zamiar skrętu w lewo w drogę poprzeczną, czym doprowadził do najechania na tył samochodu marki P., w wyniku czego obrażeń ciała w postaci głębokiej rany okolicy potylicznej lub ciemieniowej lewej długości około 5 cm, ognisk stłuczenia lewego płuca, masywnego obrzęku mózgu z zaciśnięciem układu komorowego, krwawienia podpajęczynówkowego na podstawie mózgu i nadnamiotowo, niewielkiego krwaka przymózgowego nad prawą okolicą czołowo-skroniową długości około 30 mm i szerokości około 4 mm, doznała pasażerka pojazdu marki P. M. Ś., a które to obrażenia pozostają w związku przyczynowym ze zgonem pokrzywdzonej w dniu 16 października 2005 roku, zaś M. Ś. (1) doznała obrażeń w postaci rozległej rany sklepienia głowy długości około 15 cm z naruszeniem ciągłości czebca ścięgniętego i krwakiem podczepcowym oraz wstrząśnienia mózgu, tj. czynu z art. 177 § 1 k.k. w zb. z art. 177 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za to na podstawie art. 177 § 2 skazany został na karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat. Orzeczono wobec niego również grzywnę oraz zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres 2 lat (dowód: wyrok SR w Kraśniku z dnia 5 lipca 2006 r. k. 50).

Bezpośrednio po wypadku wszystkie dzieci zostały przewiezione karetką pogotowia do (...) Szpitala (...) w L.. Natomiast małżonkowie I. i T. Ś. (1) nie odnieśli żadnych obrażeń i jeszcze tego samego wrócili do domu. (bezsporne)

M. Ś. została przyjęta do (...) Szpitala (...) w L. z rozpoznaniem głębokiej rany okolicy potylicznej lub ciemieniowej lewej, stłuczenia lewego płuca, masywnego obrzęku mózgu z zaciśnięciem układu komorowego, krwawienia podpajęczynówkowego na podstawie mózgu i nadnamiotowo, niewielkiego krwaka przymózgowego nad prawą okolicą czołowo-skroniową. Powódka I. Ś. codziennie czuwała przy łóżku córki, która była nieprzytomna. Z kolei powód T. Ś. (1) odwiedzał córkę co drugi dzień. Pomimo podjęcia intensywnego leczenia dziewczynka w dniu 16 października 2005 roku zmarła (dowód: wyrok SR w Kraśniku z dnia 5 lipca 2006 r. k. 50, odpis skrócony aktu zgonu k. 56, zeznania powoda T. Ś. (1) k. 630-630v).

K. Ś. (1) przebywała na oddziale szpitala od 18 września 2005 roku do 22 września 2005 roku. Została przyjęta w stanie ogólnym dobrym, bez utraty przytomności, z rozpoznaniem urazu głowy i anizokorii. Badanie RTG czaszki nie wykazało uchwytnej zmiany pourazowej, natomiast badanie tomografii komputerowej głowy wykazało, iż brak jest zmian ogniskowych na tkance mózgowej, stwierdzono również, iż układ komorowy mózgu nie ma cech poszerzenia,

nadto zauważono zwapnienie w szyszynce i niewielkie zaniki w płatach czołowych. Badanie EEG wykazało, iż w okolicach skroniowo potylicznej występują zmiany napadowe, a na tle zachowanej czynności podstawowej 8-10 Hz do 70µV w lewej okolicy skroniowo potylicznej zaznaczają się 3 sekundowe okresy z napadowymi seriami fal wolnych 4-6Hz do 120µV. Zalecono badanie kontrolne po pewnym czasie. W obserwacjach lekarskich w dniu 22 września 2005 roku nie stwierdzano już anizokorii. Pacjentkę wypisano do domu w dniu 22 września 2005 roku w stanie ogólnym i neurologicznym dobrym z zaleceniami do oszczędzającego trybu życia, ograniczenia wysiłku fizycznego oraz kontroli w Poradni Chirurgicznej (...) w L. za 7 dni. Ze względu na częste bóle głowy, zaburzenia snu powódka była pod stałą opieką neurologiczną, miała wielokrotnie wykonywane badania EEG. W większości tych badań stwierdzano zmiany patologiczne, począwszy od 12.10.2005 r. o charakterze napadowym, zlokalizowane w lewej okolicy skroniowej, następnie w grudniu 2005 roku w lewej okolicy skroniowo-potylicznej. W marcu i październiku 2006 roku obserwowana była poprawa zapisu EEG, który ponownie pogorszył się w maju 2007 roku, kiedy to stwierdzano zmiany o charakterze napadowym w lewej okolicy skroniowej oraz w linii środkowej znad okolicy czołowej. W związku z dolegliwościami powódka była leczona neurologicznie i przyjmowała leki przeciwpadaczkowe. Rozpoznawano u niej uraz czaszkowo-mózgowy, encefalopatię, nadto podejrzewano padaczkę. W dniu 6 grudnia 2005 roku K. Ś. (1) została zapisana w poradni psychiatrycznej przy ulicy (...) w L.. Rozpoznano u niej zespół stresu pourazowego, jako schorzenie współistniejące dopisano encefalopatię pourazową (dowód: dokumentacja medyczna k. 59-87).

Z opinii sądowej z zakresu neurologii wynika, że powódka K. Ś. (1) w wyniku wypadku doznała urazu czaszkowo-mózgowego, skutkującego powstaniem encefalopatii pourazowej. Odczuwała długotrwałe dolegliwości w postaci bólu głowy, zaburzeń snu, lęków oraz ruchów mimowolnych w zakresie głowy i kończyn górnych. Wykonywane wielokrotnie badania EEG wykazywały zmiany patologiczne o charakterze napadowym, dolegliwości te wiązały się z koniecznością przyjmowania leków przeciwpadaczkowych, przeciwlękowych, przeciwbólowych. Po przebytych urazie powódka nie była osobą niesprawną fizycznie, w związku z tym nie wymagała pomocy innych osób czy też rehabilitacji. W okresie około 2 lat od wypadku była leczona neurologicznie ambulatoryjnie. Uszczerbek na zdrowiu z przyczyn neurologicznych wyniósł zdaniem biegłego 30%. (dowód z opinii sądowej z zakresu neurologii k. 272-279). W opinii uzupełniającej biegły zaopiniował nadto, iż co prawda, u powódki nie doszło do ciężkiego urazu czaszkowo-mózgowego, jednakże trudno nie uznać przynajmniej umiarkowanego znaczenia na dalszy stan zdrowia doznanego podczas wypadku urazu głowy. Podał, iż stwierdzone u powódki przed wypadkiem zaburzenia w postaci dysortografii, dysgrafii i zaburzenia syntezy wzrokowej podlegają ocenie neuropsychologicznej i mogą wskazywać na obecność mikrouszkodzeń ośrodkowego układu nerwowego. Biegły podkreślił, iż u K. Ś. (1) nie występuje zanik mózgu, a tym samym należałoby stwierdzić, iż nie ma etiologii urazowej. U powódki występowały przemijające zaburzenia neurologiczne w postaci anizokorii, zaburzenia elektrofizjologiczne o dość znacznym stopniu nasilenia w postaci zmian napadowych zlokalizowanych w okolicy skroniowej lewej lub okolicy skroniowo-potylicznej oraz bóle głowy i przemijające ruchy mimowolne głowy, ręki, być może o charakterze tików. Stwierdził, iż u powódki nie doszło do trwałego, nieodwracalnego uszkodzenia układu nerwowego, tym samym należy uznać uszczerbek na zdrowiu wynikający z zaburzeń adaptacyjnych wynikających z urazu czaszkowo-mózgowego. Wysokość tego uszczerbku zaś zależy od oceny psychiatrycznej, gdyż dotyczy on zaburzeń sfery psychicznej (dowód: opinia uzupełniająca k. 545-557).

W niniejszej sprawie wywołana została także opinia sądowo psychologiczna, w której biegły zaopiniował, że u powódki przez okres półtoraroczny występowały mieszane zaburzenia zachowania i emocji u osoby w okresie dorastania, stanowiące długotrwały uszczerbek na zdrowiu na poziomie 5%. Biegły uznał, iż powódka nie wymaga leczenia psychologicznego lub psychiatrycznego (dowód: opinia sądowo psychologiczna k. 303-313). W ustnej uzupełniającej opinii biegła psycholog zaopiniowała, iż u powódki występują objawy stresu pourazowego. Dodatkowo biegły psychiatra podał, iż z dokumentacji medycznej zgromadzonej w sprawie nie wynika by powódka miała padaczkę, a ewentualna padaczka nie byłaby rezultatem wypadku, ale wcześniej istniejących uszkodzeń organicznych mózgu. Zaznaczył, że objawy mikro uszkodzeń mózgu zostały już stwierdzone w badaniu sprzed wypadku, a dysgrafia i dysortografia mogą być wynikiem tych uszkodzeń. Z kolei zwapnienia w szyszynce nie mają znaczenia klinicznego (dowód: ustna uzupełniająca opinia z zakresu psychologii i psychiatrii k. 514-515).

M. Ś. (1) została przyjęta do Kliniki z rozpoznaniem urazu głowy, wstrząśnienia mózgu, rany okolicy ciemieniowo-potylicznej i czołowej oraz ogólnego potłuczenia. Wykonane badanie RTG czaszki nie wykazało uchwytanych zmian pourazowych. KT głowy także nie wykazało, aby tkanka mózgowa miała zmiany ogniskowe, układ komorowy określono jako bez cech poszerzenia, stwierdzono natomiast olbrzymi krwiak podczepcowy w okolicy ciemieniowo-potylicznej zwłaszcza po stronie prawej z odmą podskórną. W dniu 18 września 2005 roku w znieczuleniu ogólnym dokonano rewizji oraz chirurgicznego zaopatrzenia rany okolicy ciemieniowo-potylicznej po stronie prawej. Badanie EEG wykazało, iż w zapisie obecna jest liczna i dość regularna czynność podstawowa alfa 9-10 Hz do 110 uv w potylicy, nie stwierdzono, iż aktywacja świetlna nie zmienia obrazu EEG i nie ujawnia fal wolnych, zmiana ogniskowych i napadowych. Po zastosowanym leczeniu farmakologicznym: przeciwpadaczkowym, przeciwbrzękowym, przeciwbólowym, przeciwkrwotocznym i antybiotykoterapii pacjentkę w dniu 29 września 2005 roku w stanie ogólnym dobrym wypisano do domu, z zaleceniami obserwacji domowej i kontroli w Poradni Chirurgicznej (...) w L..

Ze względu na utrzymujące się bóle głowy, trudności z koncentracją uwagi i zapamiętywaniem powódka była leczona neurologicznie ambulatoryjnie, miała zwolnienie z zajęć wychowania fizycznego do końca roku szkolnego. M. Ś. (1) miała kilkakrotnie wykonywane badania EEG, które nie wykazały istotnych klinicznie odchyleń od normy, w badaniu neurologicznym nie stwierdzano objawów ogniskowego uszkodzenia Centralnego Układu Nerwowego. W październiku 2007 roku powódka była badana przez lekarzy orzeczników (...), którzy stwierdzili u niej 5% uszczerbek na zdrowiu z uwagi na uraz głowy z wstrząśnieniem mózgu i objawami o charakterze zaburzeń adaptacyjnych oraz 5% ze względu na rozległą bliznę skóry głowy w okolicy ciemieniowo-skroniowej prawej. Od grudnia 2005 roku znajdowała się pod opieką Poradni Zdrowia Psychicznego w L.z powodu zaburzeń pourazowych oraz encefalopatii pourazowej. Badanie psychologiczne w tym okresie wykazało na przeciętny poziom funkcjonowania umysłowego z dysharmonią, mikro uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego oraz cechy temperamentalnej pobudliwości z aktualnie przeżywaną depresyjną niepewnością siebie. (dowód: dokumentacja medyczna k. 103-131)

Z opinii sądowej z zakresu neurologii wynika, że powódka M. Ś. (1) w wypadku drogowym doznała urazu czaszkowo-mózgowego z wstrząśnieniem mózgu i krwiakiem podczepcowym w okolicy ciemieniowo-potylicznej, a w związku z tymi obrażeniami powódka odczuwała bóle głowy, zaburzenia koncentracji uwagi i pamięci, wzmożoną nerwowość. Największe nasilenie tych dolegliwości miało miejsce w pierwszych kilku miesiącach po urazie głowy, powódka musiała wówczas unikać wysiłku fizycznego, odczuwała trudności z nauką w szkole. Z uwagi na stan neurologiczny powódka nie wymagała pomocy innych osób ani też rehabilitacji w sensie usprawniania ruchowego. W związku z powyższym, w ocenie neurologicznej powódka doznała uszczerbku na zdrowiu w wysokości 10%, z czego 5 % wynika z następstw przebytego urazu czaszkowo-mózgowego z wczesnym zespołem objawów wstrząśnienia mózgu i późniejszymi objawami psychosomatycznymi, a kolejne 5% z obecności rozległej blizny na skórze głowy w okolicy skroniowo-ciemieniowej prawej. (dowód z opinii sądowej z zakresu neurologii k. 280-287)

Przeprowadzona w sprawie niniejszej opinia sądowo psychologiczna wykazała, iż w związku z wypadkiem M. Ś. (1) doznała urazów psychicznych w postaci zaburzeń stresowych pourazowych. Powódka ujawniała depresyjną niepewność siebie, napięcie, drażliwość, niepokój, przygnębienie, smutek, pomniejszanie swojej wartości, izolowanie się, płaczliwość, zaburzenia koncentracji uwagi, problemy z pamięcią, apatię. Obecnie zaś objawy zaburzeń pourazowych wycofały się, aktualnie występują objawy zaburzeń adaptacyjnych. Powódka ujawnia stany napięcia, niepokoj, drażliwości, trudności z wyrażaniem i nazywaniem emocji, tendencje do kumulowania negatywnych emocji. Biegły długotrwały procentowy uszczerbek na zdrowiu w związku ze stwierdzonymi zaburzeniami adaptacyjnymi ocenił na poziomie 5 %. Podał, iż powódka znosi obecnie ograniczenia w związku z doznanymi urazami a wyrażają się one w trudnościach w środowisku rodzinnym. Stwierdził, iż doznane urazy znacząco wpłynęły na funkcjonowanie powódki w życiu codziennym w okresie, gdy utrzymywały się objawy zaburzeń stresowych pourazowych. Jednocześnie zaznaczył, iż zaburzenia adaptacyjne mogą być wskazaniem do terapii psychologicznej (dowód z opinii sądowo psychologicznej k. 377-383).

P. Ś. (1) została przyjęta do szpitala z rozpoznaniem urazu głowy. Badanie RTG czaszki nie wykazało uchwytnych zmian pourazowych. Zastosowano wobec niej postępowanie obserwacyjne oraz leczenie farmakologiczne. W dniu 20 września 2005 roku dziewczynka dwukrotnie wymiotowała, a za przyczynę uznano błąd dietetyczny. Nie stwierdzono odchyśleń od normy o charakterze neurologicznym. Powódkę wypisano w dniu 22 września 2005 roku w stanie ogólnym dobrym z zaleceniami oszczędzającego trybu życia, ograniczenia wysiłku fizycznego, kontroli w Poradni Chirurgicznej (...)L.. Przeprowadzone w dniu 21 grudnia 2005 roku badanie EEG nie wykazało żadnych fal wolnych, zmian ogniskowych i napadowych. Powódka kontynuowała leczenie neurologiczne, rozpoznano u niej reakcję nerwicową po urazie ciała oraz zaburzenia stresowe pourazowe. Od grudnia 2005 roku leczyła się również w Poradni Zdrowia Psychicznego (...)przy ulicy (...)w L.z powodu zaburzeń stresowych pourazowych oraz obniżonego nieharmonijnego rozwoju funkcji intelektualnych. Badanie psychologiczne przeprowadzone w tym okresie wskazywało na występowanie objawów izolacji, zamykania się w sobie i silnego dystansu do otoczenia. Powódka unikała konfrontacji na temat wypadku, ujawniała silne napięcie emocjonalne, niepokój wewnętrzny, smutek, przygnębienie, stłumioną ekspresję emocji i żywołości dziecka (dowód: dokumentacja medyczna k. 144-166).

W wywołanej w niniejszej sprawie opinii sądowej z zakresu neurologii biegły sądowy zaopiniował, że w wyniku wypadku drogowego powódka P. Ś. (1) nie doznała żadnych obrażeń ciała w zakresie neurologicznym, nie odczuwała dolegliwości somatycznych i nie występowały u niej ograniczenia z uwagi na stan neurologiczny. Nie wymagała także pomocy innych osób, ani leczenia czy też rehabilitacji z uwagi na stan neurologiczny. W związku z powyższym biegły nie stwierdził u powódki trwałego uszczerbku na zdrowiu z uwagi na stan neurologiczny (dowód z opinii sądowej z zakresu neurologii k. 266-271).

Z kolei z opinii sądowo psychologicznej wynika, że w związku z uczestnictwem w wypadku powódka P. Ś. (1) doznała urazów psychicznych w postaci zaburzeń stresowych pourazowych. Jednocześnie biegły stwierdził, iż obecnie u powódki nie występują żadne dolegliwości, a aktualne badanie nie ujawniają zaburzeń rozwojowych. Nadto stwierdził brak trwałego procentowego uszczerbku na zdrowiu ze względu na stan psychiczny. Biegły podał, iż doznane urazy wpłynęły na funkcjonowanie powódki w życiu codziennym w okresie gdy utrzymywały się zaburzenia stresowe pourazowe. Powódka ujawniała bowiem objawy izolacji, zamykania się w sobie, silnego dystansu do otoczenia, silnego napięcia emocjonalnego i niepokoju wewnętrznego. Nie stwierdzono także, aby powódka wymagała stosowania specjalistycznej terapii i leczenia ze względu na stan psychiczny i funkcjonowanie psychologiczne (dowód z opinii sądowo psychologicznej k. 371-376).

Przed wypadkiem Ś.tworzyli szczęśliwą, kochającą się rodzinę z czwórką dzieci: 12-letnią K., 10-letnią M., 8-letnią P.i 3-letnią M.. Małżonkowie I.i T. Ś. (1)zajmowali się prowadzeniem 13-hektarowego gospodarstwa rolnego, specjalizowali się w produkcji trzody chlewnej. Posiadali wiele planów na przyszłość. Planowali między innymi modernizację chlewni. Mieli wielu znajomych i przyjaciół, byli wesołymi, pogodnymi, nastawionymi optymistycznie do życia ludźmi. Udzielali się towarzysko. Nie mieli problemów wychowawczych z dziećmi, córki były zdrowe, dobrze się uczyły. Najlepiej z nauką radziła sobie M., u K.stwierdzono występowanie specyficznych trudności w pisaniu o charakterze dyslektycznym (dysortografię i dysgrafię). Starsze córki opiekowały się najmłodszą M., K.uczyła M.jazdy na rowerze. Najbardziej żyta z siostrą i najwięcej czasu z nią spędzała P.. W chwili wypadku cały świat rodziny Ś.leżał w gruzach. Trudno było im się skupić na pracy, dlatego w pierwszych dniach po wypadku w pracy w gospodarstwie pomagała T. Ś. (1)rodzina. I. Ś.całe dnię spędzała w szpitalu, przy łóżku M.. Jej śmierć była dużym szokiem dla wszystkich. Do końca wszyscy mieli nadzieję, że M.wyzdrowieje. (dowód: zeznania M. Ś. (3)k. 245, zeznania A. S.k.51v-514, zeznania powódki I. Ś.k. 244-245 w zw. z k. 630, zeznania powoda T. Ś. (1)630-631, zeznania powódki M. Ś. (1)k. 632, zeznania powódki K. Ś. (1)k.631, opinia psychologiczno-pedagogiczna dotycząca K. Ś. (1)z dnia 22.08.2005 r. k. 88)

Córki powodów bardzo przeżyły wypadek i śmierć siostry, najbardziej zaś P.. Dziewczynki stały się mniej radosne, płaczące, rozdrażnione. Po około miesiącu od wypadku wróciły do szkoły, zaczęły się gorzej uczyć. Pojawiły się trudności w nauce, problemy z koncentracją. M. Ś. (1)przed wypadkiem była wesołym, bardzo lubianym, towarzyskim

dzieckiem, tak zwaną duszą towarzystwa. Lubiła grać w piłkę, spotykać się z koleżankami, brała aktywny udział w życiu szkoły. Po wypadku zamknęła się sobie, przestała wychodzić z domu, spotykać się z koleżankami. Trudniej jej było przyswoić nowy materiał, tym samym dużo więcej czasu musiała poświęcać na naukę. Towarzyszą jej bóle głowy. Z powodu rany na głowie powódka ma kompleksy. Zmiany w zachowaniu i psychice nastąpiły również u K. Ś. (1). Po wypadku stała się bardziej wyciszona, wycofana z życia. Pogorszyły się jej stopnie, miała trudności z koncentracją. K.przed wypadkiem interesowała się muzyką, chętnie chodziła na dyskoteki, obecnie muzyka źle wpływa na jej samopoczucie, stała się zamknięta w sobie. Miewa częste bóle głowy. P.z kolei zdziecinniała, zaczęła bać się sama chodzić do szkoły, mimo że wcześniej to robiła. Stała się osobą zalęknioną, płacziwą. Obecnie K. Ś. (1)ukończyła czwartą klasę technikum i przystąpiła do matury, M.ukończyła 2 klasę liceum, z kolei P.w roku szkolnym 2012/2013 uczęszczała do pierwszej klasy technikum. Dziewczyny bardzo przeżyły śmierć siostry, odczuwają smutek gdy np. w szkole poruszany jest temat rodzeństwa. Nie rozmawiają na temat M., próbują żyć dalej, oswoiły się obecnie z tym faktem. Starają się nie poruszać tematu wypadku, nie okazywać na zewnątrz swoich przeżyć (dowód zeznania powódki I. Ś.k. 244-245, zeznania świadka M. Ś. (3)k. 245, zeznania świadka K. R.k. 245v, zeznania świadka A. S.k. 513v-514, zeznania powódki K. Ś. (1)k. 631, zeznania powódki M. Ś. (1)k.632, zeznania powódki P. Ś. (1)k. 633).

Z opinii sądu psychologicznego wynika, że u K. Ś. (1)wystąpiły objawy psychopatologiczne, stanowiące psychiczną reakcję między innymi na śmierć siostry i problemy, jakie w konsekwencji tych wydarzeń, ujawniły się w życiu rodziny. Natomiast M. Ś. (1)w związku ze śmiercią M.doznała urazów psychicznych w postaci zaburzeń stresowych pourazowych. Urazy te znacząco wpłynęły na funkcjonowanie powódki w życiu codziennym, z którymi wiązały się ograniczenia w funkcjonowaniu szkolno-rówieśniczym, poznawczym. Tożsamo biegły wypowiedział się co do powódki P. Ś. (1), stwierdzając, iż w związku ze śmiercią M.powódka doznała urazów psychicznych w postaci zaburzeń stresowych pourazowych, które w toku prowadzonej terapii ustąpiły. W okresie zaś utrzymywania się tych zaburzeń P. Ś. (1)miała ograniczone kontakty społeczne, trudności w wyrażaniu emocji, osłabioną samodzielność. Potrzebowała pomocy i wsparcia bliskich. (dowód z opinii sądu psychologicznego k. 303-313, 377-383, 371-376).

W dniu 11 grudnia 2008 roku na świat przyszedł nowy członek rodziny Ś., córka J.. Przypomina ona powodowi zmarłą M., w pewien sposób zapełniła pustkę po niej. Rodzina porównuje ją do M.. P. Ś. (1), J. w pełni zastąpiła zmarłą siostrę M. (bezsporne, odpis skrócony aktu urodzenia k. 14, dowód z zeznań powódki P. Ś. (1) k. 633).

Powodowie I.i T. Ś. (1)na skutek śmierci córki stali się zupełnie innymi ludźmi, nie mają już obecnie takiej siły i charyzmy do pracy i realizacji planów życiowych. Odizolowali się od znajomych, przestali uczestniczyć w życiu towarzyskim. Obecnie bardziej boją się o dzieci. T.obwinia się o to, co się stało, czuje się odpowiedzialny za rodzinę. Cierpienie psychiczne, żal, smutek po tragicznej śmierci córki przeżywa samotnie i skrywa swoje emocje. Uciekł w pracę, stał się bardziej ostrożny. Do dnia dzisiejszego małżonkowie nie pogodzili się ze śmiercią córki. Rozpamiętują to zdarzenie, z nikim o tym nie rozmawiają. Największy smutek i żal po starciu córki odczuwają podczas świąt oraz kolejnych rocznic. Często myślą o M., zastanawiają się jakby dzisiaj wyglądała. Przez pewien czas powodowie odczuwali lęk przed prowadzeniem samochodu, obecnie starają się omijać drogę, na którym doszło do wypadku (dowód: zeznania świadka M. Ś. (3)k. 245, zeznania świadka A. S.k.513v-514, zeznania powódki I. Ś.k. 244-245 w zw. z k. 630, zeznania powoda T. Ś. (1)k. 630-631).

Z opinii sądu psychologicznego wynika, że w związku z wypadkiem i śmiercią córki u I. Ś. wystąpiły zaburzenia adaptacyjne, które wykraczają poza okres przedłużonej reakcji żałoby. W pierwszych tygodniach po wypadku mogły wystąpić objawy z kręgu depresyjnego. Nieobecność M. jest dla niej źródłem cierpienia, nie nastąpiło jeszcze przepracowanie żałoby i pogodzenie się ze starą. Powódka ma zmniejszoną zdolność reagowania na pozytywne bodźce, ma stale, ale niegłęboko obniżony nastrój, z dominacją poczucia subiektywnego cierpienia i dysatisfakcji. Utrata córki doprowadziła u powódki do czynnościowych zaburzeń psychicznych, a powstały w związku z tym uszczerbek na zdrowiu wynosi 5%. (dowód z opinii sądu psychologicznego k. 317-323).

Z wywołanej w niniejszej sprawie opinii sądu psychologicznego wynika, iż u T. Ś. (1) wystąpiły zaburzenia adaptacyjne – depresyjno-lękowe. Źródłem jego cierpienia była śmierć M. oraz zdrowie pozostałych córek. Pojawiły się obawy przed przyszłością, wzmożona obawa o los własny oraz domowników, poczucie problematycznej sensowości nowych

działań. Stan ten nie stanowi wyłącznie reakcji żałoby, choćby przedłużonej. U powoda występują zaburzenia o czynnościowym podłożu. Śmierć jednej córki i powikłania zdrowotne w następstwie wypadku u pozostałych spowodowały wymierną szkodę w jego zdrowiu psychicznym, wiążącą się z długotrwałym uszczerbkiem na zdrowiu na poziomie 5%. Biegły uznał, iż wskazania do leczenia farmakologicznego czy też psychoterapii są względne (dowód z opinii sądowno psychologicznej k. 327-332v).

W ustnej uzupełniającej opinii biegli podali, iż nie jest możliwe ilościowe określenie cierpienia, bólu matki czy ojca po stracie dziecka wbrew przyjętemu prawu, że rodzice umierają wcześniej. Nadto wskazali, iż jest mało prawdopodobne, aby powodowie I. i T. Ś. (1) byli narażeni na skutki niezakończonych żałoby. Podali, iż powódka urodziła dziecko, które w jakimś stopniu zrekompensowało, wypełniło pustkę po zmarłej córce i odwróciło uwagę od skutków wypadku. (dowód: ustna uzupełniająca opinia k. 514-515)

Przed wytoczeniem niniejszego powództwa powodowie w imieniu swoich małoletnich wówczas dzieci zwracali się do ubezpieczyciela z roszczeniem o wypłatę stosownego zadośćuczynienia za doznane w związku z wypadkiem cierpienia fizyczne i psychiczne. I tak pismem z dnia 16 lipca 2007 roku zwrócili się o przyznanie na rzecz K. Ś. (1) kwoty 90.000,00 zł zadośćuczynienia. W odpowiedzi zakład ubezpieczeń wypłacił kwotę 14.000,00 zł oraz zwrócił powódce koszty leczenia w kwocie 2.009,24 zł. Kolejno pismem z dnia 17 lipca 2007 r. zwrócono się o przyznanie M. Ś. (1) kwoty 80.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia oraz o zwrot poniesionych kosztów leczenia. W odpowiedzi pozwany przyznał powódce zadośćuczynienie w wysokości 15.000,00 zł oraz zwrócił koszty leczenia w kwocie 510,00 zł. Następnie w dniu 29 sierpnia 2008 roku zwrócono się o wypłatę na rzecz P. Ś. (1) zadośćuczynienia w wysokości 30.000,00 zł oraz o zwrot poniesionych kosztów leczenia w kwocie 220,00 zł. Ubezpieczyciel przyznał powódce zadośćuczynienie wynoszące 3.000,00 zł oraz zwrócił koszty leczenia. Jednocześnie zwracano się do ubezpieczyciela o wypłatę stosownego odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej po śmierci M. Ś. (5) oraz o zwrot kosztów pogrzebu. I tak pismem z dnia 16 lipca 2007 roku I. i T. Ś. (1) zwrócili się o zwrot kosztów pogrzebu oraz przyznanie im kwot po 60.000,00 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej po śmierci córki. W odpowiedzi na powyższe ubezpieczyciel w dniu 21 sierpnia 2007 roku poinformował o zwrocie kosztów pogrzebu w kwocie 8.362,89 zł. Pismem z dnia 25 marca 2008 roku ubezpieczyciel poinformował ponadto o braku podstaw do przyznania odszkodowania, od powyższej decyzji odwołali się powodowie pismem z dnia 10 kwietnia 2008 r. Następnie w piśmie z dnia 16 kwietnia 2008 roku małżonkowie Ś. w imieniu córek domagali się przyznania P., M. i K. kwot po 50.000,00 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej po śmierci siostry. Przedmiotowe żądanie także zostało rozpatrzone negatywnie, o czym poinformowano w piśmie z dnia 18 czerwca 2008 r. (dowód: pismo z dnia 16 lipca 2007 r. k. 89-93, decyzje (...) SA k. 94-99, pismo z dnia 17 lipca 2007 r. k. 132-135, decyzje (...) SA k. 136-140, pismo z dnia 29 sierpnia 2008 r. k. 168-171, decyzje (...) SA k. 172-174, pismo z dnia 16 lipca 2007 r. k. 177-182, pismo (...) SA z dnia 21 sierpnia 2007 r. k. 187, pismo (...) SA z dnia 25 marca 2008 r. k. 188, pismo z dnia 10 kwietnia 2008 r. k. 189-192, pismo z dnia 16 kwietnia 2008 r. k. 183-187, pismo (...) SA z dnia 18 czerwca 2008 r. k.193-194).

Ustalając stan faktyczny Sąd oparł się na wskazanych powyżej dowodach.

Odnośnie dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, należy wskazać, iż żadna ze stron nie zgłaszała zastrzeżeń, co do ich prawdziwości. Sąd z urzędu nie dostrzegł również jakichkolwiek podstaw do zakwestionowania ich mocy dowodowej. Stąd też, ta kategoria dowodów została obdarzona przez Sąd w całości walorem wiarygodności.

Sąd uznał również za wiarygodne w całości zeznania świadków M. Ś. (3), A. S., K. R.. Świadkowie w sposób szczerzy i spontaniczny przedstawili sytuację rodziny Ś. po tragicznej śmierci ich córki. Wszyscy zgodnie stwierdzili, że po wypadku powodowie bardzo się zmienili, ograniczyli kontakty towarzyskie, zamknęli się w sobie, a małoletnie powódki miały problemy z koncentracją i pamięcią, skutkujące pogorszeniem się wyników w nauce. Wartości dowodowej tych zeznań w żaden sposób nie umniejsza fakt, iż świadek A. S. i M. Ś. (3) są osobami bliskimi dla powodów. Świadkowie nie wykazali tendencji do koloryzowania przedstawianych przez siebie zdarzeń w sposób korzystny dla stron, o czym świadczy choćby fakt, iż świadek A. S. zeznała, iż w jej ocenie powodowie z krzywdą dla J. traktują ją jako M..

Tożsamo oceniono zeznania samych powodów I. Ś., T. Ś. (1), K. Ś. (1), M. Ś. (1) i P. Ś. (1). Są one co do zasady spójne, składane były w sposób logiczny. Znalazły także potwierdzenie w dowodach z dokumentów oraz zeznań świadków. Drobne nieścisłości a dotyczące dokładnie okoliczności śmierci M. i faktu obecności rodziców przy niej w tej chwili, (I. Ś. zeznała, iż córka umarła na jej rękach, a T. Ś. (1) zeznał, że M. umarła po godz. 17, a my o 16.30 odeszliśmy ze szpitala k. 630-631), nie wpływają na moc dowodową tychże zeznań.

Walorem wiarygodności obdarzono dowód z opinii biegłych z zakresu medycyny sądowej i techniki samochodowej i ruchu drogowego lek. med. K. W. i inż. M. J.. Biegli w sposób klarowny wypowiedzieli czy fakt niezapięcia w pasy bezpieczeństwa P. Ś. (1) oraz obecność w samochodzie sześciu osób miał wpływ na zakres doznanych obrażeń przez M., K. i M.. Do przedmiotowej opinii zgłoszone zostały zastrzeżenia, do których biegli w sposób przekonujący się odnieśli w opinii uzupełniającej.

Sąd nie miał także zastrzeżeń do wartości dowodowej opinii sądowo-lekarskich sporządzonych przez biegłych sądowych: z zakresu psychiatrii i psychologii lek. med. M. M. i M. S. oraz J. J. i lek. med. T. T. (2), z zakresu neurologii lek. med. W. D., opisujących doznane przez powodów urazy na tle psychicznych oraz neurologicznym.

W ocenie Sądu, wywołane w sprawie opinie, opracowane przez wyżej wymienionych biegłych, spełniają wymagania stawiane im przez przepisy proceduralne, są bowiem zupełne, jasne i niesprzeczne, a wyrażone w nich wnioski stanowcze i wyważone. Powyższe argumenty pozwoliły Sądowi uznać je za opinie przekonujące. Zgłoszone zastrzeżenia do opinii w żaden sposób nie pozbawiły ich mocy dowodowej. Biegli każdorazowo skrupulatnie odnosili się do wszelkich uwag, a argumenty przedstawione w opiniach uzupełniających, zarówno ustnych, jak i pisemnych, jawią się jako przekonujące.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo jest zasadne co do żądania zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej po śmierci córki i siostry powodów M. Ś. oraz zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych w postaci naruszenia więzów rodzinnych do których doszło na skutek śmierci wyżej wymienionej, jednakże nie w wysokości żądanej pozwem. Z kolei roszczenie o odszkodowanie obejmujące zwrot kosztów wywołanych ekspertyz lekarskich oraz żądanie ustalenie odpowiedzialności pozwanego za skutki wypadku mogące wystąpić w przyszłości jako niezasadne oddalono.

W przedmiotowej sprawie poza sporem pozostawał fakt odpowiedzialności pozwanego zakładu ubezpieczeń na zasadzie ryzyka za skutki wypadku, któremu ulegli powodowie w dniu 18 września 2005 roku (okoliczność bezsporna).

Wobec powyższego, w tym miejscu należy jedynie przytoczyć treść art. 34 ust. 1, art. 35 i art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, według którego, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia. Ubezpieczeniem OC posiadaczy pojazdów mechanicznych jest objęta odpowiedzialność cywilna każdej osoby, która kierując pojazdem mechanicznym w okresie trwania odpowiedzialności ubezpieczeniowej, wyrządziła szkodę w związku z ruchem tego pojazdu. Odszkodowanie ustala się i wypłaca w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem mechanicznym, najwyżej jednak do ustalonej w umowie ubezpieczenia sumy gwarancyjnej.

Kwestię sporną pomiędzy stronami niniejszego postępowania stanowiła zasadność samego żądania odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej i zadośćuczynienia za śmierć M. Ś. oraz wysokość dochodzonych pozwem roszczeń o zadośćuczynienie za krzywdę.

Przechodząc do omówienia podstawy prawnej pierwszego roszczenia zgłoszonego w pozwie, a mianowicie zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, należy wskazać, iż stanowi ją art. 445 § 1 k.c., zgodnie z którym, w

wypadkach przewidzianych w artykule poprzedzającym, tj. w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia, Sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Spowodowanie uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia jest najczęstszą podstawą żądania zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Chodzi tu o krzywdę ujmowaną jako cierpienie fizyczne (ból i inne dolegliwości) i cierpienia psychiczne (ujemne uczucia) przeżywane w związku z cierpieniami fizycznymi lub następstwami uszkodzenia ciała albo rozstroju zdrowia. W literaturze prezentowane jest stanowisko, iż zadośćuczynienie pieniężne ma na celu przede wszystkim złagodzenie tych cierpień. Obejmuje ono wszystkie cierpienia fizyczne i psychiczne, zarówno już doznane, jak i te, które zapewne wystąpią w przyszłości. Ma więc ono charakter całościowy i powinno stanowić rekompensatę pieniężną za całą krzywdę doznaną przez poszkodowanego, mowa jest bowiem o „odpowiedniej sumie tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę”, przyznawaną jednorazowo (G. Bieniek „Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania”, Wydawnictwo Prawnicze – Warszawa 1996, tom I, str. 368).

Podkreślenia wymaga fakt, iż analiza słowa „krzywda” prowadzi również do konieczności uwzględnienia sytuacji życiowej ofiary sprzed zdarzenia powodującego szkodę, tj. wypadku i po jego zaistnieniu. Krzywdą bowiem w rozumieniu art. 445 § 1 k.c. z reguły będzie trwałe kalectwo poszkodowanego, powodujące nie tylko cierpienia fizyczne, ale również ograniczenia ruchów i w wykonywaniu czynności życia codziennego.

Zasądzenie na rzecz powódek K., M.i P.Ś.zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę uzasadnione jest tym, że na skutek wypadku z dnia 18 września 2005 roku doznały one zarówno, cierpien fizycznych, jak cierpien psychicznych.

W ocenie Sądu największy zakres cierpień dotknął K. Ś. (1). Powódka doznała urazu głowy, który jak wynika z opinii biegłego z zakresu neurologii, skutkował pojawiającymi się nawracającymi bólami głowy, zaburzeniami snu, mimowolnymi ruchami w zakresie głowy i kończyn górnych. Sąd miał na względzie okoliczność, iż powódka przez okres 2 lat od wypadku była leczona neurologicznie ambulatoryjnie, swego czasu rozpoznawano u niej nawet padaczkę. Oprócz cierpień fizycznych, powódka doznała również cierpień psychicznych. Z opinii sądowno – psychologicznej wynika bowiem, że w związku z przedmiotowym wypadkiem u powódki przez około półtora roku utrzymywały się objawy stresu pourazowego. Pomocniczo posłużono się także stopniem doznanego trwałego uszczerbku na zdrowiu psychicznym wynoszącym 5% .

Nie bez znaczenia są zmiany jakie nastąpiły w jej życiu wskutek wypadku. Jak wynika między innymi z zeznań powódki I. Ś.K.przed dniem 18 września 2005 roku powódka była wesołą, wysportowaną dziewczyną, lubiła grać w piłkę, słuchać muzyki, chodzić na dyskoteki. Od czasu wypadku ma problemy z koncentracją, pamięcią, więcej czasu musi poświęcać na naukę. Nadto obecnie ze względu na stan swego zdrowia powinna nie prowadzi tak aktywnego trybu życia, powinna unikać wysiłku fizycznego oraz przebywania w pomieszczeniach z głośną muzyką. Powyższe okoliczności potwierdziła sama powódka, która zeznała, że „kiedyś interesowałam się sportem, jeździłam na zawody sportowe np. z biegania z lekkoatletyki, a potem po roku przerwy nie było mowy o zawodach (..), teraz nie biegam, szybko się męczę i często po wysiłku boli mnie głowa. (...), przed wypadkiem chodziłam często na szkolne dyskoteki, teraz chodzę sporadycznie, miałabym ochotę, ale nie mogę.”

Porównywalny zakres krzywdy w wyniku wypadku odniosła M. Ś. (1). O zakresie cierpień jakich doznała powódka w wyniku wypadku świadczy choćby fakt odniesienia urazu czaszkowo-mózgowego czy też okoliczność poddania jej zabiegowi operacyjnemu polegającemu na usunięciu krwaka podczepcowego w okolicy ciemieniowo-potylicznej. Jak wynika z opinii biegłego z zakresu neurologii w ocenie neurologicznej powódka doznała uszczerbku na zdrowiu w wysokości 10%. Ogromnym szokiem dla powódki a tym samym źródłem negatywnych odczuć była związana z zabiegiem operacyjnym konieczność ogolenia części głowy, a w dalszej perspektywie fakt posiadania rozległej blizny. Zasady doświadczenia życiowego podpowiadają, iż owa blizna mogła być dla powódki źródłem kompleksów, szczególnie w okresie dorastania. Sąd miał na uwadze także występujące u powódki od czasu wypadku bóle głowy, trudności w nauce wcześniej nie występujące oraz przeżycia psychiczne objawiające się na początku zespołem stresu pourazowego, obecnie zaś zaburzeniami adaptacyjnymi, skutkującymi 5% uszczerbkiem na zdrowiu psychicznym.

Powódka P. Ś. (1) doznała najmniejszych rozmiarowo krzywd. Co prawda w zasadzie nie doznała żadnych urazów fizycznych, jednakże skutki wypadku biorąc pod uwagę jej wiek dobitnie odbiły się na jej psychice. Jak wynika z zeznań powódki I. Ś. dziewczynka zaczęła cofać się w rozwoju, stała się niesamodzielną, często płakała, zamknęła się w sobie. Z kolei z opinii sądowo-psychologicznej wynika, że w związku z uczestnictwem w wypadku powódka P. Ś. (1) doznała urazów psychicznych w postaci zaburzeń stresowych pourazowych, ujawniała ona objawy izolacji, silnego dystansu do otoczenia, silnego napięcia emocjonalnego i niepokoju wewnętrznego. Miała ograniczone kontakty społeczne, trudności w wyrażaniu emocji, osłabioną samodzielność, potrzebowała pomocy w wsparcia bliskich. Zaostrzyły się u niej problemy z koncentracją uwagi, pamięcią, analizą i syntezą wzrokową oraz myśleniem rachunkowym.

Odnosząc się do spornej kwestii podnoszonej przez stronę pozwaną, a dotyczącą przyczynienia się przez powódki do powstania szkody, stwierdzić należy, iż jak wynika z opinii biegłych z zakresu medycyny sądowej i techniki samochodowej i ruchu drogowego, okoliczność przebywania w samochodzie sześciu osób zamiast pięciu, nadto fakt niezapięcia w pasy bezpieczeństwa przez P. Ś. (1) nie miał wpływu na rozmiar obrażeń doznanych przez pasażerów tylnego siedzenia samochodu marki P.. Różnica pomiędzy obrażeniami doznanymi przez M. a obrażeniami pozostałych pasażerów wynikała jedynie z uderzenia w tę część samochodu, w jakiej znajdował się fotelik M., nadto z jej wieku.

Mając na uwadze powyższe okoliczności, Sąd uznał oparte na art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 444 § 1 k.c. roszczenia K. Ś. (1), M. Ś. (1) i P. Ś. (1) o zapłatę zadośćuczynienia pieniężnego za uzasadnione co do istoty.

Odnosząc się ściśle do kwestii wysokości zadośćuczynienia na wstępie podnieść należy, iż przepisy kodeksu cywilnego nie zawierają żadnych kryteriów, jakie należy uwzględnić przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia pieniężnego, ponieważ wypracowała je judykatura, a w szczególności Sąd Najwyższy.

Zadośćuczynienie z art. 445 k.c. ma przede wszystkim charakter kompensacyjny i tym samym jego wysokość musi przedstawiać ekonomicznie odczuwalną wartość. Wysokość ta nie może być jednak nadmierna w stosunku do doznanej krzywdy i aktualnych stosunków majątkowych społeczeństwa, a więc powinna być utrzymana w rozsądnych granicach (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 1962 roku, 4 CR 902/61, OSNCP 1963 rok, nr 5, poz. 107; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 1965 roku, I PR 203/65, OSPiKA 1966 rok, poz. 92; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1985 roku, II CR 94/85, lex nr 8713; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2000 roku, II CKN 1119/98, lex nr 50884; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 września 2001 roku, III CKN 427/00, lex nr 52766).

Mając na uwadze powyższe należy podkreślić, iż, mimo, że zadośćuczynienie powinno być utrzymane w rozsądnych granicach to nie może być to symboliczna kwota, ale musi stanowić odczuwalną ekonomicznie korzyść majątkową, (co potwierdza wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 3 listopada 1994 roku, III APr 43/94, OSA 1995/5/41).

Mając na uwadze wymienione powyżej kryteria ustalania wysokości zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, a z drugiej strony - rodzaj, rozmiar, czas trwania cierpień fizycznych i psychicznych, jak również wiek poszkodowanych (w dacie wypadku K.miała 12 lat, M.10 lat, a P.8 lat), Sąd uznał, iż przyznane powódkom przez pozwaną zakład ubezpieczeń kwoty tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę (dla K. Ś. (1)14.000,00 zł, dla M. Ś. (1)15.000,00 zł i dla P. Ś. (1)3.000,00 zł) są kwotami zaniżonymi i nieusprawiedliwionymi okolicznościami niniejszej sprawy, dochodząc jednocześnie do przekonania, iż żądane przez powódki globalne kwoty tegoż świadczenia winny stanowić dla K. Ś. (1)kwotę 54.000,00 zł, dla M. Ś. (1)kwotę 50.000,00 zł oraz dla P. Ś. (1)kwotę 23.000,00 zł. Dlatego też w pkt. VI wyroku Sąd zasądził od pozwanego zakładu ubezpieczeń na rzecz powódki K. Ś. (1)kwotę 40.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. W pkt. VII zasądzono d pozwanego zakładu ubezpieczeń na rzecz powódki M. Ś. (1)kwotę 35.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę oraz w pkt. VIII wyroku zasądzono na rzecz P. Ś. (1)kwotę 20.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia.

Odsetki od powyższych roszczeń Sąd zasądził odpowiednio w przypadku roszczenia K. Ś. (1) i M. Ś. (1) od dnia 24 sierpnia 2007 roku, a w przypadku roszczenia P. Ś. (1) od dnia 10 października 2008 roku, tj. zgodnie z treścią art. 14 ust. 1 w zw. z art. 136 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym

Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. Zauważyć należy, iż nie zaszyły w toku procesu takie zmiany w stanie zdrowia powodów, rozmiarze ich cierpień, które uzasadniałyby miarkowanie zadośćuczynienia według stanu na dzień wyrokowania w kwocie wyższej lub niższej, niż w dniu zgłoszenia szkody.

Za zasadne co do zasady Sąd uznał także żądanie odszykowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej po śmierci córki i siostry powodów M. Ś.. Zgodnie z treścią art. 446 § 3 k.c. sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie się ich sytuacji życiowej.

Wymienione w treści art. 446 § 3 k.c. znaczne pogorszenie sytuacji życiowej obejmuje szeroko rozumianą szkodę majątkową, na którą składają się dwa elementy. Przede wszystkim odszkodowanie to wyrównać ma te szkody, które nie ulegają uwzględnieniu przy zasądzeniu renty. Są to szeroko pojęte szkody materialne, często nieuchwytne i trudne do obliczenia, prowadzące do znacznego pogorszenia sytuacji życiowej osoby najbliższej. Drugim elementem są szkody polegające na obiektywnym pogorszeniu pozycji życiowej danej osoby w świecie zewnętrznym, na które to pogorszenie składają się przede wszystkim trudności życiowe związane ze śmiercią najbliższego członka rodziny oraz przyszłe szkody majątkowe wynikające z utraty oczekiwań. (tak Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 21 lutego 2013 r. I ACa 1185/12)

Sąd nie miał wątpliwości, iż wskutek śmierci M. Ś. doszło do pogorszenia się sytuacji życiowej całej rodziny. W ocenie Sądu, co zresztą zrozumiałe, najbardziej to tragiczne zdarzenie odbiło się na szeroko rozumianej sytuacji życiowej powodów I. i T. małżonków Ś. tj. rodziców zmarłej M.. Ta śmierć całkowicie zmieniła ich życie, na trwałe pogorszyła ich sytuację życiową, sprawiła, że nie są tymi samymi wesołymi, nastawionymi optymistycznie, z wiarą patrzącymi w przyszłość ludźmi. W przedmiotowej sprawie znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej powodów jako rodziców zmarłej M. wyraża się w osłabieniu ich aktywności życiowej, rezygnacji z planów życiowych na przyszłość. Obecnie powodowie nie potrafią cieszyć się w pełni z życia, korzystać z rozrywek, wciąż towarzyszy im poczucie niepokoju i lęku o siebie i życie najbliższych. Odczuwają dyskomfort podczas jazdy samochodem, szczególnie gdy w pobliżu znajduje się duży samochód ciężarowy tzw. TIR. Nie mają dość siły by zrealizować wcześniej zamierzone plany dotyczące modernizacji gospodarstwa. W pewien sposób obwiniają się o to co się stało, I. Ś. ma do siebie pretensje że tego feralnego dnia namówiła męża do zmiany trasy jazdy. Pogorszeniu uległ także stan ich zdrowia, szczególnie w sensie zdrowia psychicznego.

Jak wynika z opinii sądowo psychologicznych w związku z wypadkiem i śmiercią córki u I. Ś. wystąpiły zaburzenia adaptacyjne, które wykraczają poza okres przedłużonej reakcji żałoby. W pierwszych tygodniach po wypadku mogły wystąpić objawy z kręgu depresyjnego. Utrata córki doprowadziła u powódki do czynnościowych zaburzeń psychicznych, a powstały w związku z tym uszczerbek na zdrowiu wynosi 5%. Z kolei u T. Ś. (1) wystąpiły zaburzenia adaptacyjne – depresyjno-lękowe. Źródłem jego cierpienia była śmierć M. oraz zdrowie pozostałych córek. Pojawiły się obawy przed przyszłością, wzmożona obawa o los własny oraz domowników, poczucie problematycznej sensowości nowych działań. Śmierć jednej córki i powikłania zdrowotne w następstwie wypadku u pozostałych spowodowały wymierną szkodę w jego zdrowiu psychicznym, wiążącą się z długotrwałym uszczerbkiem na zdrowiu na poziomie 5%.

Mając powyższe argumenty na uwadze Sąd uznał żądanie odszkodowania za uzasadnione do zasady, jednakże nie w wysokości żądanej przez powodów. W konsekwencji Sąd zasądził na ich rzecz kwoty po 30.000,00 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej po śmierci córki. W ocenie organu orzekającego kwoty te będą adekwatne do rozmiaru pogorszenia się ich sytuacji życiowej.

Od tych kwot zgodnie z żądaniem pozwu zasądzono odsetki od dnia 23 sierpnia 2007 r. Podstawę rozstrzygnięcia o odsetkach stanowi przepis art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 14 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. (Dz. U. z 2003 r., nr 124, poz. 1152 ze zm.) (pkt. I i II wyroku)

Znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej nastąpiło także w przypadku M., K. i P. Ś. (1). Śmierć M. była dla nich, dorastających wówczas dzieci, ogromnym szokiem. W ocenie Sądu śmierć siostry najbardziej odbiła się na życiu

dwóch starszych córek I. i T. Ś. (1) i K. i M.. Powódki bardzo zmieniły się na skutek tego zdarzenia, z wesołych pogodnych dzieci, stały się dziećmi zamkniętymi w sobie, zalęknionymi, w pewnym stopniu wycofanymi. Nastąpiły trudności percepcyjne w nauce, zaburzenia procesów poznawczych, emocjonalnych. Dziewczynki zaczęły się gorzej uczyć, trudniej przychodziło im przyswajanie nowego materiału. Z kolei P. stała się mniej samodzielna, płacziwa. Owe cierpienia psychiczne związane ze śmiercią siostry oraz powstała na skutek tego sytuacja w domu rodzinnym, tj. rozpacz rodziców, osłabiły ich aktywność życiową, ciekawość świata, doświadczania nowych rzeczy. Jednocześnie Sąd miał na uwadze, że narodziny nowej siostry J. stanowiły dla P. wypełnienie pustki po zmarłej M.. Powódka wyraźnie zeznała, że „mi J. zastąpiła M. W oparciu o powyższe argumenty Sąd zasądził na rzecz K. Ś. (1) i M. Ś. (1) kwoty po 15.000,00 zł oraz na rzecz P. ś. kwotę 10.000,00 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej po śmierci siostry M.. W pozostałym żądanym zakresie powództwo zostało oddalone. Jednocześnie Sąd od wskazanych kwot zasądził odsetki od dnia 23 maja 2008 roku. Podstawę przedmiotowego rozstrzygnięcia stanowi przepis art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 14 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnych i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. Sąd miał na uwadze, iż z przedmiotowym roszczeniem powódki wystąpiły do ubezpieczyciela pismem z dnia 10 kwietnia 2008 r., tak więc od daty otrzymania tego pisma przez pozwanego należy liczyć 30-dniowy termin na spełnienie przez niego świadczenia (pkt. III, IV i V wyroku).

Na uwzględnienie zasługiwało także stanowiące rozszerzenie powództwa żądanie zadośćuczynienia za krzywdy związane ze śmiercią M. Ś.. Sąd nie podzielił tym samym poglądów strony pozwanej, jakoby brak było podstaw prawnych do zasądzenia przedmiotowego żądania. Z uwagi na fakt, iż zdarzenie miało miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. - wejścia w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 r. (Dz.U.08.116.731), w zakresie oceny skutków przedmiotowego zdarzenia należy co prawda stwierdzić, iż brak było przepisu umożliwiającego bezpośrednio domaganie się zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej (obecnie art. 446 § 4 kc).

Jednakże i na tę pozorną lukę rozwiązanie znalazło orzecznictwo. Sąd Najwyższy przyjął bowiem, że najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 r. III CZP 32/11, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2010 roku w sprawie III CZP 76/10, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2010 roku w sprawie IV CSK 307/09, wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 grudnia 2007 roku w sprawie I ACa 1137/07). Sąd Okręgowy w pełni podziela powyższe poglądy.

Z przepisu art. 24 § 1 k.c. wynika, iż nie każde naruszenie dobra osobistego umożliwia wystąpienie z roszczeniami ochronnymi. Jest to możliwe dopiero wtedy, gdy działanie naruszającego będzie bezprawne, tj. sprzeczne z prawem lub godzące w zasady współżycia społecznego. Ciężar wykazania, że nastąpiło naruszenie dobra osobistego, zgodnie z art. 6 k.c. spoczywa na powodzie. Pozwany zaś, w celu uwolnienia się od odpowiedzialności, może wówczas wykazać, iż jego działanie naruszające dobro osobiste powoda nie ma charakteru bezprawnego.

O bezprawności decyduje zatem wyłącznie kryterium obiektywne. Zagrożenie naruszenia lub naruszenie dobra osobistego zostanie uznane za bezprawne jeżeli jest ono sprzeczne z szeroko rozumianym porządkiem prawnym, a więc z normami prawnymi lub regułami postępowania wynikającymi z zasad współżycia społecznego.

Z art. 24 k.c. wynika domniemanie bezprawności, co w sposób korzystny dla pokrzywdzonego wpływa na rozłożenie ciężaru dowodu oraz ryzyka nie wyjaśnienia okoliczności stanu faktycznego, od których bezprawność zależy. Z domniemania bezprawności pokrzywdzony korzysta więc zawsze wtedy, gdyby bez tego domniemania ochrona nie byłaby mu przyznana (Por. B. Kordasiewicz, *Jednostka*, s. 26 i 156; J. Sadowski, *Naruszenie*, s. 44 i n. i omawiane tamże judykaty sądów okręgowych).

W świetle powyższych rozważań oraz skazania sprawcy wypadku, należy wskazać, że jego działanie było bezprawne i zawinione.

Katalog dóbr osobistych, do którego odwołuje się art. 23 k.c., ma charakter otwarty. Przepis ten wymienia dobra osobiste człowieka pozostające pod ochroną prawa cywilnego w sposób przykładowy, uwzględniając te dobra, które w praktyce mogą być najczęściej przedmiotem naruszeń. Nie budzi jednak wątpliwości, że przedmiot ochrony oparty na podstawie art. 23 i 24 k.c. jest znacznie szerszy. Należy uznać, że ochronie podlegają wszelkie dobra osobiste rozumiane jako wartości niematerialne związane z istnieniem i funkcjonowaniem podmiotów prawa cywilnego, które w życiu społecznym uznaje się za doniosłe i zasługujące z tego względu na ochronę. W judykaturze uznano, że do katalogu dóbr osobistych nie wymienionych wprost w art. 23 k.c. należy np. pamięć o osobie zmarłej, prawo do intymności i prywatności życia, prawo do planowania rodziny lub płć człowieka, prawo do życia w pełnej rodzinie.

Nie ulega wątpliwości, że rodzina jako związek najbliższych osób, które łączy szczególna więź wynikająca najczęściej z pokrewieństwa i zawarcia małżeństwa, podlega ochronie prawa. Dotyczy to odpowiednio ochrony prawa do życia rodzinnego obejmującego istnienie różnego rodzaju więzi rodzinnych. Dobro rodziny jest nie tylko wartością powszechnie akceptowaną społecznie, ale także uznaną za dobro podlegające ochronie konstytucyjnej. Artykuł 71 Konstytucji stanowi, że Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej ma obowiązek uwzględniania dobra rodziny. Dobro rodziny wymienia także art. 23 k.r.o., zaliczając obowiązek współdziałania dla dobra rodziny do podstawowych obowiązków małżonków. Więź rodzinna odgrywa doniosłą rolę, zapewniając członkom rodziny m.in. poczucie stabilności, wzajemne wsparcie obejmujące sferę materialną i niematerialną oraz gwarantuje wzajemną pomoc w wychowaniu dzieci i zapewnieniu im możliwości kształcenia. Należy zatem przyjąć, że prawo do życia rodzinnego i utrzymania tego rodzaju więzi stanowi dobro osobiste członków rodziny i podlega ochronie na podstawie art. 23 i 24 k.c. (por. uzasadnienie Sądu Najwyższego w sprawie IV CSK 307/09).

Reasumując powyższe rozważania, należy wskazać, iż spowodowanie wypadku komunikacyjnego, w którym śmierć poniosła córka i siostra powodów, było zawinionym i bezprawnym naruszeniem jej dóbr osobistych w postaci prawa do życia w pełnej rodzinie, prawa do utrzymania więzi rodzinnych.

W niniejszej sprawie wykazano, iż sprawcą wypadku był A. D., którego pojazd posiadał polisę OC w pozwanym Towarzystwie, dlatego też Sąd miał uprawnienie do przyznania powodom odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Na podstawie art. 448 k.c. kompensowana jest krzywda, a więc szkoda niemajątkowa wywołana naruszeniem dobra osobistego, polegająca na fizycznych dolegliwościach i psychicznych cierpieniach pokrzywdzonego. Sąd nie ma obowiązku zasądzenia zadośćuczynienia w każdym przypadku wyrządzenia krzywdy naruszeniem dobra osobistego. Fakultatywny charakter zadośćuczynienia za krzywdę ("sąd może także przyznać") nie oznacza dowolności organu stosującego prawo co do możliwości korzystania z udzielonej mu kompetencji (por. wyrok SN z 19 kwietnia 2006 r., II PK 245/05, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 101 i wyrok SN z 17 stycznia 2001 r., II KKN 351/99, Prok. i Pr. 2006, nr 6, s. 11). Ustalenie krzywdy ma podstawowe znaczenie dla określenia odpowiedniej sumy, która miałyby stanowić jej pieniężną kompensatę.

Przy oznaczeniu zakresu wyrządzonej krzywdy za konieczne uważa się uwzględnienie: rodzaju naruszonego dobra, zakresu (natężenie i czas trwania) naruszenia, trwałości skutków naruszenia i stopnia ich uciążliwości, a także stopnia winy sprawcy i jego zachowania po dokonaniu naruszenia (por. wyrok SN z 20 kwietnia 2006 r., IV CSK 99/05, LEX nr 198509; wyrok SN z 1 kwietnia 2004 r., II CK 131/03, LEX nr 327923; wyrok SN z 19 sierpnia 1980 r., IV CR 283/80, OSN 1981, nr 5, poz. 81; wyrok SN z 9 stycznia 1978 r., IV CR 510/77, OSN 1978, nr 11, poz. 210).

Proponując kryteria ustalania "kwoty odpowiedniej", na gruncie art. 446 § 4 k.c., doktryna (P. Hyrlik "Zadośćuczynienie za śmierć tylko dla członków najbliższej rodziny", Rzeczpospolita z 9 lipca 2009 r.) wskazuje, że najwyższe zadośćuczynienia powinny być zasądzone na rzecz osób, które na skutek śmierci stały się samotne, bez rodziny. Wysokość zadośćuczynienia nie powinna natomiast zależeć od sytuacji majątkowej zmarłego. Roszczenia materialne z tym związane dochodzone są na odrębnej podstawie, jaką stanowi art. 446 § 3 k.c. W każdym wypadku ocena wysokości zadośćuczynienia powinna zostać dokonana z uwzględnieniem okoliczności, że śmierć każdej osoby

jest zdarzeniem pewnym, które prędzej czy później musi nastąpić. Tym samym zadośćuczynienie rekompensuje w istocie często jedynie wcześniejszą utratę członka rodziny.

Ustalając wysokość zadośćuczynienia, Sąd miał na względzie, iż powinno być ono odczuwalne, a na jego wysokość, co słusznie podkreślił Sąd Najwyższy w szeregu orzeczeń, nie może wpływać sytuacja majątkowa „poszkodowanego”. Cierpienia wywołane utratą osoby najbliższej są niezależne od stosunków majątkowych, na ich intensywność wpływa więź emocjonalna, jaka istniała pomiędzy zmarłym a pośrednio poszkodowanym.

Sąd, mając na względzie, iż wszystkich powodów niewątpliwie łączyła bardzo silna więź z M. Ś., uznał jednak, iż z racji funkcji jaką pełniła w ich życiu M. najsilniej z nią związani byli jej rodzice tj. I. i T. małżonkowie Ś.. W tym miejscu należy zauważyć, że o ile śmierć rodziców wpisuje się w naturalną sekwencję zdarzeń, to o tyle tego samego nie można powiedzieć o śmierci dziecka, która zawsze a w przedmiotowym przypadku bez wątpienia ma charakter zdecydowanie przedwczesny. Należy pamiętać, że córka powodów miała niespełna 4 lata. Statystycznie rzecz ujmując powodowie biorąc pod uwagę ich wiek mogli oczekiwać co najmniej 40 lat wspólnego życia, w pełnej rodzinie z piątką dzieci, obserwowania dorastania córki, uczestnictwa w kolejnych etapach jej życia. Jak wynika z opinii biegłego powodowie nadal pozostają w okresie przedłużonej żałoby, nie do końca się z tą śmiercią pogodzili, w pewien sposób czują się winni tego co się stało. Śmierć M. w dalszym ciągu, aczkolwiek już w mniejszym niż na początku stopniu, stanowi dla nich źródło cierpienia, to cierpienie nasila się szczególnie w okresie świątecznym, który z zasady zarezerwowany jest dla rodziny oraz w okresie kolejnych rocznic jej śmierci. W ocenie Sądu jednakże żądane przez nich sumy zadośćuczynienia są nadto wygórowane, a adekwatnymi do rozmiaru doznanej przez nich krzywdy będą kwoty po 50.000,00 zł. Należało bowiem uwzględnić fakt, iż M. nie była jedynym ich dzieckiem, po jej śmierci małżonkowie Ś. nie pozostali sami, urodziła im się kolejna córka J. obecnie mają czwórkę dzieci. Sąd ma świadomość, że J. nie zastąpi, a nawet nie powinna zastąpić zmarłej M., jednakże oceniając tą sytuację z punktu widzenia obiektywnej obecności M., K. i P., a nadto narodziny J., osłabiły towarzyszące powodom uczucie osamotnienia i powyższa okoliczność musiała znaleźć wyraz w wysokości zasądanego zadośćuczynienia (pkt. I i II wyroku).

Zasądzając zadośćuczynienie na rzecz powódek K., M. i P. są miał na uwadze, że śmierć M. wywołała naruszenie tak ważnych więzów rodzinnych, jakimi są więzy siostrzane. To zdarzenie było dla nich ogromnym przeżyciem i szokiem psychicznym, dziewczynki do końca wierzyły, że siostra przeżyje. Powódki w wyniku śmierci siostry doznały zaburzeń stresowych pourazowych. Jak wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego były one bardzo związane z najmłodszą siostrą, przy czym najsilniejsze więzy łączyły M. z P.. K., jako najstarsza czuła się odpowiedzialna za siostrę, opiekowała się M., uczyła ją między innymi jazdy na rowerze, podobnie M.. Tymczasem P. spędzała z M. najwięcej czasu, dziewczynki z racji zbliżonego wieku wspólnie się bawiły. Tak nagły brak obecności M. był dla 8-letniej wówczas P. ogromnym ciosem, jej poczucie krzywdy i osamotnienie z tym związane w ocenie Sądu przybrało największy poziom. Kierują się przedmiotowymi elementami składającymi się na całościową definicję krzywdy doznanej w wyniku śmierci M., Sąd zasądził na rzecz K. Ś. (1) i M. Ś. (1) każdorazowo kwoty po 25.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wyrokowania tj. od dnia 27 czerwca 2013 roku do dnia zapłaty oraz na rzecz P. Ś. (1) kwotę 35.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27 czerwca 2013 roku do dnia zapłaty. (pkt. III, IV i V wyroku)

Orzeczenie zawarte w pkt. IX wyroku, a sprowadzające się do oddalenia powództwa w pozostałej części dotyczy zarówno żądań nie w pełni przez Sąd uwzględnionych tj. roszczeń o odszkodowanie, zadośćuczynienie za krzywdę i zadośćuczynienie w związku ze śmiercią M. oraz tych podlegających oddaleniu w całości tj. żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego za skutki wypadku mogące powstać w przyszłości oraz zwrotu kosztów ekspertyz medycznych w kwocie 3.800,00 zł.

Odnosząc się do pierwszego z wymienionych roszczeń należy wskazać, iż na podstawie art. 189 k.p.c. w sprawach o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym – uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia – oprócz zasądzenia określonej sumy – Sąd może jednocześnie ustalić odpowiedzialność pozwanego za szkody mogące powstać w przyszłości. Szkody na osobie nie zawsze powstają jednocześnie ze zdarzeniem, które wywołało uszkodzenie ciała. Są one z istoty swej rozwojowe. Poszkodowany z reguły nie może w chwili wszczęcia procesu dochodzić wszystkich roszczeń, jakie mogą mu przysługiwać z określonego stosunku prawnego. Następstwa bowiem uszkodzenia

ciała są z reguły wielorakie i zwłaszcza w wypadkach cięższych uszkodzeń wywołują niekiedy skutki, których dokładnie nie można określić ani przewidzieć, gdyż są one zależne od indywidualnych właściwości organizmu, osobniczej wrażliwości, przebiegu leczenia i rehabilitacji oraz wielu innych czynników. Przy uszkodzeniu ciała lub doznaniu rozstroju zdrowia poszkodowany może określić podstawę żądanego odszkodowania jedynie w zakresie tych skutków, które już wystąpiły, natomiast nie może określić dalszych skutków jeszcze nie ujawnionych, których jednak wystąpienie jest prawdopodobne. W przedmiotowej sprawie brak jest jednak do podstaw faktycznych do uwzględnienia tego żądania. Obrażenia powodów, jak wynika z opinii biegłych, miały charakter lekkich uszkodzeń, również z punktu widzenia klinicznego. Proces ich leczenia już się zakończył, a ich stan zdrowia pozwala ustalić skutki odniesionych obrażeń. Brak jest podstaw do uznania, by prawdopodobnym było, że w przyszłości z tego zdarzenia mogą ujawnić się jeszcze inne skutki.

Oddaleniu podlegało także żądanie zwrotu kosztów ekspertyz medycznych wywołanych w sprawie K. Ś. (1), M. Ś. (1), I. i T. Ś. (1) w łącznej kwocie 3.800,00zł. Wywołanie przedmiotowych opinii prywatnych nie było konieczne do wniesienia przedmiotowego powództwa, w żadnym stopniu także nie służyło poprawie zdrowia psychicznego powodów, stąd też obciążanie pozwanego obowiązkiem zwrotu tychże kosztów byłoby całkowicie niezasadne i nie znajdujące podstaw prawnych.

Odszkodowanie przewidziane w art. 444 § 1 obejmuje bowiem wszelkie wydatki pozostające w związku z uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia, jeżeli są konieczne i celowe. Przykładowo można wymienić koszty leczenia (pobytu w szpitalu, konsultacji u wybitnych specjalistów, dodatkowej pomocy pielęgniarstwa, koszty lekarstw itp.), specjalnego odżywiania się, nabycia protez i innych koniecznych aparatów (okularów, aparatu słuchowego, wózka inwalidzkiego itp.) (wyrok SN z 16 stycznia 1981 r., I CR 455/80, LexPolonica nr 301618, OSPiKA 1981, poz. 223), wydatki związane z przewozem chorego do szpitala i na zabiegi, z przejazdami osób bliskich w celu odwiedzin chorego w szpitalu, z koniecznością specjalnej opieki i pielęgnacji (por. wyrok SN z 4 października 1973 r., II CR 365/73, LexPolonica nr 301117, OSNCP 1974, nr 9, poz. 147), koszty zabiegów rehabilitacyjnych, przygotowania do innego zawodu (np. opłaty za kursy, szkolenia, koszty podręczników i innych pomocy, dojazdów). Tymczasem przedstawione przez powodów do rozliczenia koszty ekspertyz medycznych nie stanowiły kosztów leczenia powodów, w żadnym razie nie miały charakteru celowego czy też koniecznego.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie przepisu art. 100 k.p.c. Organ orzekający mając na uwadze wynik procesu oraz okoliczność, iż koszty poniesione przez obie strony kształtują się na podobnym poziomie, zdecydował o wzajemnym zniesieniu pomiędzy stronami tychże kosztów (pkt. X wyroku).

Z kolei rozstrzygnięcie zawarte w pkt XI wyroku uzasadnione jest treścią art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 roku, nr 90, poz. 594 ze zm.). W przedmiotowej sprawie nie uiszczony koszt sądowy stanowiły łącznie kwotę 41 923,12 zł, na które to koszty składały się: opłata sądowa od pozwu w kwocie 33 990 zł oraz wydatki związane z wynagrodzeniem biegłych sądowych w łącznej kwocie 7933,12 zł – postanowienia tut. Sądu, k. 336, 339, 394, 496, 512, 606.). Dlatego też Sąd nakazał pobrać od pozwanego zakład ubezpieczeń na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Lublinie, proporcjonalnie do przegranej, kwotę 17 583,70 zł tytułem nie uiszczonych kosztów sądowych.

W pozostałym zakresie nie uiszczony koszt sądowy Sąd przejął na rachunek Skarbu Państwa, na zasadzie art. 113 ust. 4 cytowanej powyżej ustawy. (pkt. XII wyroku)

Mając na uwadze całokształt okoliczności sprawy, powyższe rozważania i na podstawie wyżej powołanych przepisów Sąd Okręgowy orzekł, jak w sentencji.